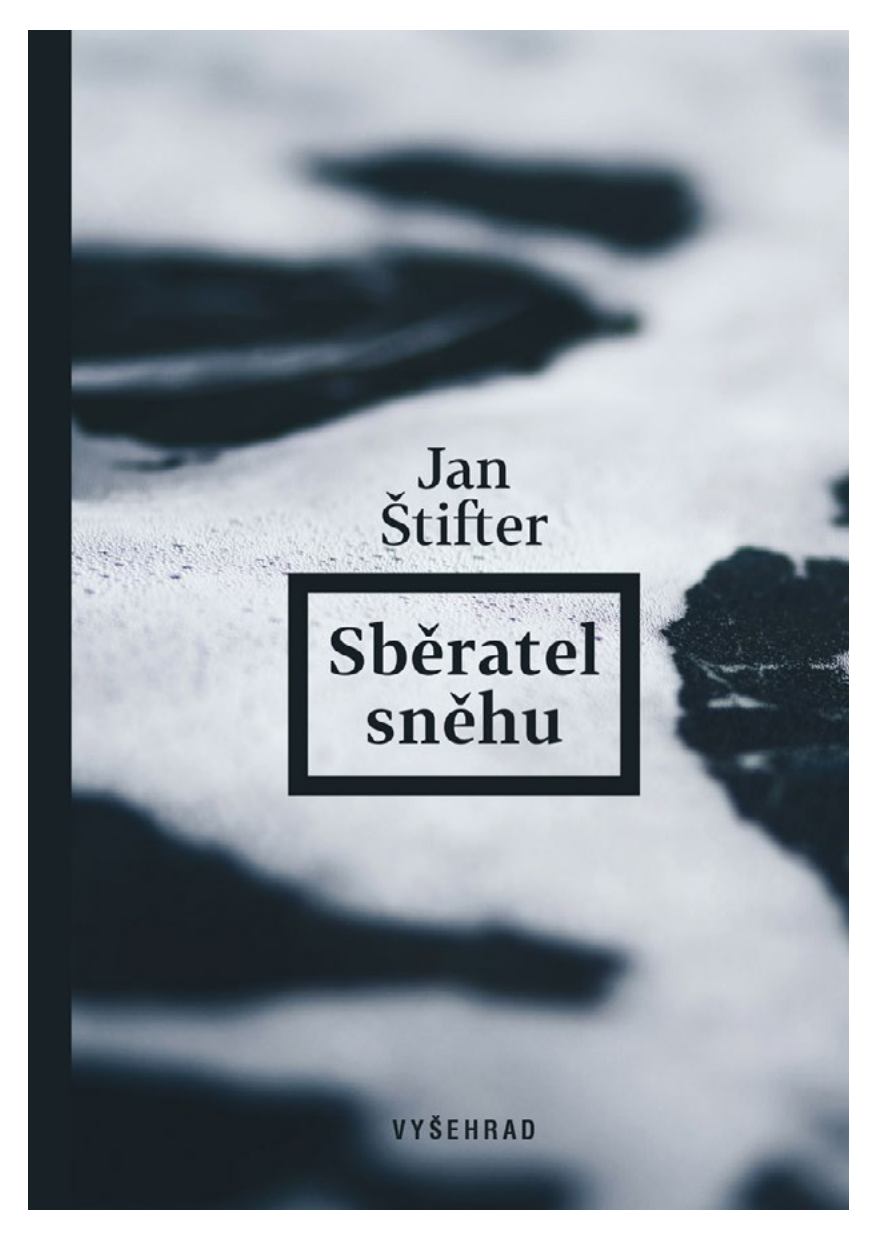

Jan
Štifter

Sběratel
sněhu

VYŠEHRAĐ

Sběratel sněhu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.vysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Jan Štifter
Sběratel sněhu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Jan
Štifter
**Sběratel
sněhu**

Jan
Štifter

Sběratel
sněhu

VYŠEHRAĐ

Tato kniha vychází s přispěním Ministerstva kultury ČR

© Jan Štifter, 2018

ISBN 978-80-7429-984-1

1930

1956

2017

Tu písničku neslyšel roky. Většinou na funusech hrají „Až mě andělé zavolají k sobě“, „Tam u nebeských bran“ nebo „Ave Maria“. Výjimečně ještě „Už mi láska není dvacet let“. To je pěkně debilní song na pohřby. Ale není horší než „Jednou se vrátíš“ od Špinarky.

Jenže tady hrají „Když jsem kytici vázala“.

Pouštějí verzi, kterou nezná. Po hlase snad od Yvetty Simonové. Simonka nazpívala tenhle song? A kdo tu písničku objednal? Nevěřil by, že ji uslyší. Přitom k ní ta písnička patřila. Jako ke každému ze Šmídovny.

On a tři další lidi. Nikdo jiný tu není. Nikdo po ní nezbyl, nikdo jí na funus nepřišel. Tři lidi, možná to jsou všechno sousedi. Tak by tu nebyl, kdyby nečetl noviny. Nikdo mu nezavola, že umřela. Vlastně vůbec netušil, že ještě žila.

Kdyby věřil na náhody, řekl by, že je tady náhodou. Ví ale, že nahodilost v životě neexistuje. Že všechno vede odněkud někam, přes různé zatačky a různými směry, ale přes zastávky, co jsou vždycky stejné. Po-
brukuje si tu písničku a pak se přistihne, že se na funusu směje.

1930

1956

2017

Jsou dva. Vlastně tři. Všichni si ale myslí, že jsou dva.

Dvanáctiletý Karel. Malý vyhublý Cikán, který všem vypráví o tom, kolik měl ženských, protože jeho táta skutečně už v jeho věku zplodil syna. Teď je mu pětadvacet a mámě třicet. Doma řve dalších sedm sourozenců. Karlos je nejstarší, tak bere roha, kdykoliv to jde. Ženskou ještě neměl a připadá si divný. Asi nebude tátův.

Třináctiletý blondák Adolf. To jméno nenávidí. Neustále mu připomíná, že byl jeho táta Němec. Máma mu tvrdila, že ho zabili ve válce, jenže hrdina to nebyl. Kecy opuštěné mámy, která by toho ničemu radši viděla mrtvého. Ještě v květnu 1945 se nechal odsunout do rajchu, aby mohl začít nový život. Umřel velký Adolf, co visel ve všech školních třídách, a o toho malého nestál. Kamarádi mu říkají Áda, tak si někdo může myslet, že se jmenuje Adam.

A pak je tu ten třetí. Josef. Oslavil jen druhé narozeniny. Vypadá však taky na třináct. Roste, i když to nikdo nevidí. Jenom Karlos s Ádou. Máma se s ním

utopila v pětáctýřicátém ve Vltavě v Budějčích, když se ji Češi chystali vystěhovat ze statku a poslat do lágru. Táta byl ještě na frontě. Když se vrátil domů, našel místo nich dva úmrtní listy. Josef o tom klukům vyprávěl jen jednou: jak se snažil vyplavat nahoru, ale máma se k němu přivázala provazem, pamatuje si, že ji tahal za dlouhé vlasy, chtěl křičet, ale nešlo to. Tři dny pak jeho mrtvé oči koukaly do tváře mrtvé mámy, než je vytáhli z řeky a pohřbili, natloukli do jedné rakve, kde se na ni dodnes kouká, a proto radši běhá venku s Karlosem a Ádou.

Vybral si je sám. Tuší, že si je vybrat měl. Seděl uprostřed prázdné haly, kterou procházeli dva chlapi. Stříkali na něj dezinfekci, protože ta hala byla jen jednou velkou místností bývalé infekční stanice, kam se měly nastěhovat desítky rodin, se kterými si na národním výboru nevěděli rady. Do odsunu se už asi nedostanou, tak jim úředníci vybrali tenhle barák, Šmíдовnu na Pražské třídě v Českých Budějovicích. Josef věděl, že tu bude za pár týdnů bydlet jedna cikánská rodina. Jedna z mála, co přežila válku. A že se má kamarádit s jejich Karlosem, dvacet pět dní proto nehnutě seděl, aby si na něj počíhal, proskočil mu hlavou a ujistil se, že je to skutečně dobrý kluk. Pak se před něj postavil, podal mu ruku a nabídl přátelství. Karlosovi bylo pět a nikdo se s ním nechtěl bavit. Byl za Josefa rád.

Nejdřív kamarádili jen spolu, ale Karlos dostával nařezáno, že mluví sám se sebou. Nedokázal nikomu vysvětlit, že není sám. Táta ho jednou zmlátil tak, že

mu zlomil tři žebra, a tak Josef přibral do party ještě Adolfa. Jsou teď dva. Vlastně tři. Ale všichni si myslí, že jsou dva. A Karlose už nikdo nebije proto, že mele, když je sám.

Protože jsou vždycky dva. Tedy vlastně tři.

1930

1956

2017

Opírají se o vlhkou podezdívku vily, z pootevřených sklepních oken je olizuje chlad a do špinavých triček se zažralo horko červencového dne. Čekají, až Zděna Wagnerová zavolá, že Adolf může jít domů. Je čtvrtek, půl jedenácté večer, většinou už dobrou čtvrt hodinu bývá Áda doma a poslouchá, jak ze sebe máma za rozvěšenými prostěradly v neckách smývá návštěvu strejdy Antonína.

Zděna Wagnerová, šestatřicátnice s pěkným poprsím. Jako by mámou nikdy nebyla. Antonínovu návštěvu světlí víc než neděli. Adolf musí vždycky pryč. Společně žijí v místnosti o devíti metrech čtverečních, kam dokázali narvat úzkou postel, malý jídelní stůl, dvě židle a kredenc. Necky zavěsili na zeď. Antonín Kvapil je ženáč, který nechal svoji mámu na statku a pracuje na národním výboru v Budějovicích. Bezdětný. Pro Zděnu přivýdělek, o který nemůže přijít. Nechává za sebou peníze, jídlo a někdy i bonbony, Zděna se na něj těší a Áda má pocit, že takhle veselou ji vídá skutečně jen jednou za týden, a tak se taky

těší. Navíc ví, že se zase uvidí s Karlosem a Josefem. Je dobře, že má máma někoho ráda. Nebo si to aspoň myslí. Většinou si jde s klukama sednout za vilu a hned na uvítanou rozlomí na dva díly to, co strejda přinesl.

Na ten tvrdý bonbon dnes šli moc zhurta, majzli do něj kamenem, až se celý rozdrobil, ale stejně o něj nepřišli, smetli ho ze země a rozkousali společně s kousky hlíny a písku.

„Prej by chtěla ještě druhýho Tondy, říkála,“ utrousí Adolf a rukou šmátrá ve tmě sklepního okna, přitiskne dlaň na chladné cihly. „Ale já jí to nevěřím.“

Nemá hodinky, jen odhaduje, že by se už mělo rozsvítit v jejich pokoji a máma by měla zavolat jako vždycky ta dvě slova, která mu dovolí usnout: Ádo, domů! Vstal, očistil si kalhoty a nakoukl přes roh, jestli se nepřeslechl a doma se už nesvítí, ale stejně byly pořád závěsy zatažené. Vrátil se ke klukům, už proti nim zůstal v podřepu. Chtělo se mu spát, otřel si tvář do propoceného trička, až ho začaly pálit oči.

„A tobě by to nevadilo? Že k vám choděj dvá? Já bych nechtěl, aby se táta vo mámu s někym dělil,“ utrousí Karlos a odplivne si zbytky hlíny, které mu uvízly v puse.

„Vo tátovi se nebavim, Tonda je mámy šamstr. A sám nevím, jestli má jenom moji mámu.“

„A kdyby neměl? Řek bys jí to?“ To se do diskuse zapojil Josef. Většinou mu trvá dlouho, než se rozmluví. Kluci vědí, že to je kvůli jeho mámě, nikdo nespí tak těžce jako Josef. Kdykoliv se probudí, kouká

do její sežrané hlavy, dávno jí odpustil, dokonce se k ní zpočátku mačkal, jako by ho dokázala obejmout a zahřát, ale nikdy se nepohnula, pak její tělo začalo tlít a teď už tam leží jen její kosti v cárech oblečení. Je to na světě dobře zařízený, říká si, máma mizí a já rostu, takže se v tý bedně jednou nebudu s nikým tlačit. Dokázal by zjistit, jestli má Antonín jen jednu Zděnu. Ale Adolf nechce. „Vyser se na to, Josef, ještě bych z toho měl trápení.“

„To já bych se teda trápil, kdybych měl tu nejistotu. Kdybych nevěděl, jestli se táta mámě kurví,“ namítne Karlos.

„Tvůj táta se v rajchu tvý mámě kurví,“ říká Josef. Tu odpověď nesměruje na Karlose, ale na Adolfa. Zírá na něj svýma bledýma očima a ústa má rovná, zba-vená jakéhokoliv úsměvu či úšklebku, rty jako dokonalá úsečka.

„Ptal jsem se tě snad na svýho tátu? Je mi ukradeněj, ty vole, volnej, Josef, nesor mě.“ Už jsem měl bejt dávno doma, přemítá Adolf, a místo toho se tady hrabeme v rodinných hovnech, co smrdí od skopčáků až sem. Ale stejně mu to nedá. „To jako víš vopravdicky, vo mym tátovi?“

Josefa zajímalo, jak žije táta jeho nejlepšího kamaráda, nedávno se za ním vydal do Bavorska, našel ho v malé vesnici v nájemním bytě sousedky, taky odsunuté, původem z Vršovic, byl u toho, když miliony malých Adolfů hledaly cestu v těle obtloustlé Trude, a ví, že se jí za necelých devět měsíců narodí

syn, který by dostal taky jméno Adolf, kdyby si to Němci po válce nezakázali. Chtěl by to Ádovi říct, ale už ani necekne, protože by se na něj ještě víc zlobil, přeci jen tam byl bez jeho svolení, vlezl do života jeho nacity, a to se nedělá.

„Někdy takový věci vim, aniž to zjišťuju,“ lže Josef a Áda si ho přeměří očima. Ucíť v puse kamínek, schoval se mu pod jazyk. Odplivne si tak nešikovně, že mu sliny tečou z boty. „Vo mym fotrovi se bavit nebudem, pánové. To mámin Tonda by byl jinčí táta.“

„Seděl bys před barákem každě večer,“ směje se Karlos.

„A co. Pak by nám třeba dali větší byt. Se dvěma cimrama. Kdybysme byli tři.“

„Nás je doma devět. A taky máme jednu.“

„Ale vobrovskou.“

„Jo, rozdělenou skříněma, abysme na mámu s tátou v noci nečuměli. Jenže máš uši.“

„Dřív cikánům uši řezali, říkal učitel.“

„Asi věděli proč,“ usmívá se Karlos a rozchechtá i ostatní. „Táta, to je frajer, ten měl holek, že už by je ani nespočítal.“

„Jasně, tvůj táta,“ mávne rukou Adolf. „A ty seš po něm, ne?“

„Po kom jinym,“ sklopí oči Karlos.

Pak vzduch protnou dvě slova z úst Zděny, Adolf může domů. Postaví se, bolí ho lýtka. „Pánové, pondělí platí? Nebo se někdo z vás posral už teď?“

„Největší strach máš stejně ty,“ říká Josef a kluci vědí, že má pravdu.

„Ale doma ani slovo.“

„Neboj, doma ani slovo,“ říká Josef a zmizí, taky domů k mámě.

1930

1956

2017

Josefovi se zdálo, že se máma pohnula. Možná se jí jen moc namáčkl na hrudník, něco prasklo, a on pak radši seděl dlouho do noci schovaný ve dřevníku na dvoře Šmídovny. Desítky oken, které nikdy úplně neusnou, pokaždé někdo svítí. Ještě před válkou tu žilo nějakých sto dvacet rodin. Kdysi tu bývala kovárna, a odtud ten název – kovář, německy *Schmied*, pak tu fungovala hospoda s tanečním sálem, obec následně dům vykoupila a věnovala chudým. Ale není to chudobinec, spíš takový útulek, kam se po válce začaly stahovat ty nejzvláštnější existence, hlavně podle národního výboru, česko-německé rodiny, ponížené válkou a životem na Šmídovně ještě víc.

Josef mrkne a sedí v srdci Šmídovny, bývalém tanečním sále. Není delší než třicet metrů, široký tak na polovinu. Cítí zápach, jako když umřela maminka. Někdo to tu už má za sebou. Je mrtvý tak den, dva. Mísí se tu pach potu a jídla, špinavého oblečení, a hlavně nepraných dek, které to všechno polykají,

protože deky tady slouží místo zdí. V tom sále je právě devadesát sedm lidí. Devadesát šest živých. Deky visí na provazech, které se občas přetrhnou, a to pak začne mela, dva byty se spojí v jeden a všichni si vidí do talíře – kde jste tyhle talíře a hrnky vzali? Nebyly dřív naše? Hádají se tu skoro pořád a závidí si. Nejvíc byt, do kterého šla díky komínu napojit kamna. Pak byt s oknem, následně byt s polovinou okna, peřiny, kabáty, stoly, židle, uhláky, talíře, lžice i pevné špagáty, které se pomaleji prohýbají pod tíhou plesnivých hadrů.

Ve vlhkém rohu sedí na starých plechovkách od oleje, pod obrazem Franze Josefa s prožraným rámem od červotoče, dva chlapi, o kterých všichni vědí, že jsou na chlapy, a mastí karty. Kdo dneska prohraje? Šestnáctiletá holka, přibližně uprostřed sálu, stejně jako každou noc studuje ozdobný štuk na stropě, přímo nad ní kdysi visel obrovský lustr, zůstala tam od něj ozdoba v omítce s lustrhákem, a představuje si, jak by podobný vzor vypadal na svatebních šatech. O tři sekce vedle leží její bývalá spolužačka, ve stejné poloze, jen ten štuk už nemůže vidět, silou přivírá oči a snaží se prokousnout ruku chlapovi, který jí ucpává ústa, zatímco přiřazuje pod její sukní. A vedle, za dekou, ale jen dvacet centimetrů od její hlavy, spí tři děti, dvouleté, čtyřleté a pětileté, chlapci zahrabaní v jedné peřině na jedné posteli, jejich maminka se vedle krčí na zemi a ty zvuky od sousedů identifikovala správně,

ale neudělá nic, její nejstarší syn přišel na svět úplně stejně a je ze všech kluků nejhezčí, tak třeba bude mít Kristýna taky takové štěstí.

Josef postupně obejde byty v jedné místnosti a políbí na čelo všechny, kterým se už podařilo usnout. Položí se na chvíli mezi Kristýnu a toho chlapa, topí se v jejich společném potu, hledí střídavě oběma do očí a je mu jich obou líto.

Vždycky, když se tady toulá, je rád za Karlose a Adolfa, že na ně vyšly lepší byty, alespoň mají jejich rodiny samostatné pokoje s cihlovými zdmi. Karlos žije ve vile, to je ta nejhonosnější stavba v areálu, bývalá infekční stanice postavená na konci zahrady, Adolf bydlel nejdřív v Domečku, přízemním účelovém baráku ze třicátých let, který vypadá trochu jako blok z koncentráku, ale pak se nastěhovali do levého křídla staré Šmídovny, u Pražské silnice, kde se nachází nejen ten ohromný sál, ale taky klasické pokoje s pevnými zdmi a zavřenými dveřmi. Ví, jak Adolfova maminka cimru jen pro ni a Ádu získala, ale o tom se nemluví. Má Zděnu rád, ví, že je na Adolfa hodná a že to dělala kvůli němu. Aby dala klukovi něco lepšího. Byt o devíti čtverečních metrech.

Josef se cítí unavený, mrkne a je zpátky u maminky. Ten zápach ze sálu Šmídovny si přitáhl až sem. Pach mrtvého člověka, to, co cítil před chvílí. Asi to byl on sám.

1930

1956

2017

Sobotní červencové ráno roku 1956 začalo křikem. Vožralej Ambrož vyhodil manželku z okna. Bydlí v prvním patře a koukají přímo na Pražskou. Chvilí se držela špalet, ale pak se radši pustila a ze čtyř metrů dopadla na nohy. Kolem se zastavovali lidi, ale netroufali si jí pomoci, protože přímo nad nimi v okně pořád vrávoral Vožralej Ambrož a hulákal, že ho žena bude poslouchat. Ona zespodu řvala, že jo, ale jenom když nebude už ráno pod parou. Ambrož se kymácel na parapetu, a když se žena rozhodla, že se vrátí zpátky do baráku, skočil za ní a honil ji po dvoře, dokud se nezamkla ve sklepě a neproseděla dopoledne na uhlí.

„Stejně se budou brzo stěhovat,“ říká Karlosova máma u snídaně. U stolu sedí čtyři děti a čtyři další pošlapují za nimi. Čekají, až se uvolní židle. Uprostřed dřevěného stolu je nakrájený pecen chleba, postupně mizí a nejmladší Ládin začíná natahovat, že na něj nezbyde, a otírá si nos do svých vytahaných šedých trenýrek, které mu máma na břicho uzluje, aby nepadaly. Karlosovi se chce čůrat, ale ví, že jestli si odskočí, už

do pusy nic nedá, tak hltá a chleba zapíjí mlékem, ale jen trochu, aby se mu nechtělo ještě víc.

„Prej se budou stěhovat,“ říká Zděna Wagnerová, ještě natažená v posteli, protože ji včerejší návštěva strejdy Tondy trochu zmohla. Bolí ji v tříslech, a až Adolf vystřelí ven, namaže si zarudlou kůži psím sádlem. Co zase vyváděl Vožralej Ambrož, referoval mámě Adolf, kterému to špitl Josef.

„Budou se stěhovat do morovýho špitálku, ke svatý Trojici na Pražský,“ říká si Josef a sedí za komínem vily. U Ambrožů doma to dobře zná, Ambrožovou obdivuje, ta ženská má výdrž, kolikrát ho zachraňovala, když její starý v opilosti rozbíjel sklenice a rval si je do pusy, rozkousával sklo a pak se na ni vrhal, vypadalo to, že vůbec necítí bolest. Když ho pak zavřeli za rvačku, pekla mu buchty a nosila je do basy, psala mu dopisy a těšila se, až se zase vrátí domů a všechno začne znovu. Taky začalo. Jako dnešní ráno skokem z okna. Zdejší si na ně stěžují, už jich tu měli vážně dost, tak je budou stěhovat do špitálku kousek odtud, kde dřív umírali nakažení morem a národní výbor tu zřídil nouzové byty. Lidí tam žije méně, tak možná budou méně lidem vadit.

Když Karlos dosnídá, utíká na suchý záchod a pak jde poklidně zahradou směrem k Pražské. Zahvívá, za čtyřmi okny se mihnou stíny, jen jeden otevře a vykloní se. „Vokouknem terén?“ zeptá se Ády.

„Jo, jen se převlíknu a jdu,“ křikne Adolf z okna.

Procházejí vraty Šmíčovny na Pražskou silnici a všimnou si, že už jsou tři.

„Dneska se vám klucí moc nechtělo, co?“ zeptá se Josef nejistě. „Čekal jsem vás už před hodinou.“

„Spěcháš někam? Domu k mámě?“ odsekne Adolf a hned by to rád vzal zpátky, ale Josef to přejde, a tak to Áda radši zamluví. „Půjdem normálně kolem, jako by se nechumelilo. Žádný zpomalení, na to si dejte bacha, ať nejsme podezřelý.“

Loudají se po Pražské, předjedou je tři cyklisti a jedno auto. Minou Dělnický dům, pak jízďárnu, projdou kolem mlékárny a už jsou u Staré pošty, u pumpičky zabočí do Staroměstské ulice a u toho domu se žlutými dveřmi zpomalí, lehce, ale výrazně, jsou neopatrni a Josef na ně houkne, mají mít stálé tempo, jinak si jich někdo může všimnout. Koukají dovnitř, přes nemytá okna nic nevidí, ale je tam nejspíš tma, nastraží uši, nadechnou se, ten barák vypadá skutečně opuštěně.

Půjde to, určitě to půjde.

Pak to vezmou kolem Staroměstské školy až na hřbitov. Nepohrývá se tu už přes šedesát let a kluci sem chodí rádi, dokonce i Josef, který si tu podle kamarádů může připadat jako doma mezi svými. Sedí v otevřeném hrobce Františka a Josefy Klomfarových, Adolf má zavřené oči a prsty jezdí po desce, jestli by dokázal rukou přečíst text vytesaný do kamene. Nerozluští nic.

„Chováme se neopatrně, pánové,“ zhodnotí Adolf.

„Ty myslíš, že nás někdo pozoroval? Normálně jsme šli po ulici.“

„Kdyby nás někdo pozoroval, tak už mu přijde divný, že jdeme na hřbitov tudy, když jsme mohli jít rovnou Starou Pekárenskou.“

„Myslim, že to přeháníme, pánové, jsme každému u prdele,“ doplňuje Karlos.

„Taky bych řek,“ vmísí se do hovoru Josef. „Jinak jsem zatím našel další vykradenej hrob, kdyby vás to zajímalo.“

Hrabe se tu teď skoro každý den. Opuštěný hřbitov, hroby, kam nikdo nechodí, kde už jen občas někdo zapálí svíčku. Mech místo kytek. Navíc dost lidí, co tu někoho mají, odsunuli. Devastace německých hrobů začala hned po válce a teď už jsou na řadě i české.

„Já bych se bál, že na mě vykoukne někdo jako Josef a dá mi do čumy,“ říká Adolf a Karlos se uchechtne.

„Myslim, že tu nikdo takovej další není,“ odpovídá opatrně Josef. Dojdou k hrobu s ulomeným litinovým křížem, kolem jsou poházené kosti, nahrnou je zpátky a nohou udusají hlínu. „Že to těm blbům stojí za prstýnek nebo náramek,“ nechápe Josef, ale Adolf hned doplní, že tuhle tu prý někdo našel celou zlatou šavli a helmu. Otřese se, když si představí, že by v ní pochodoval doma, v helmě, do které se před sto lety propadalo mrtvé tělo.

Prochází se hřbitovem a plánují pondělní akci. Staroměstskou projíždí Vožralej Ambrož na kole a kluky nevidí. Kdyby je zmerčil, začal by na ně rvát, co tam

hajzlové hledají, jestli taky nehrabou. Kluci si myslí, že sem občas v noci chodí, ale Josef ví, že se pletou, že Vožralej Ambrož odsuzuje kopáče především z principu a tak nějak i úcty k mrtvým – jediným na světě, ke kterým má Ambrož respekt, a pije hlavně proto, aby zapomněl na umírání. Navíc si tu kdysi zahrabal před manželkou dvě pálenky a nějací lumpové mu je ukradli, takže nenávidí každého, kdo tu něco hledá, protože na hřbitov se jenom ukládá, cokoliv odnést je loupež. Motá se na kole a funí u toho, určitě má zamířeno do hospody do Čtyř Dvorů, kam na něj manželka nemůže, protože tak daleko ona nechodí. Stačí jí tohle město ve městě, budějovická Šmídovna, o kterou teď stejně přijde, protože je strčí do špitálku.

„Do špitálku,“ vytuší Josef, na co se ho chtějí kluci zeptat.

1930

1956

2017

Včerejší noci na Šmídovně skutečně někdo umřel, Josef na to měl nos. Když se kluci vrátili ze hřbitova, právě odtud vynášeli Antonii Prokešovou, bydlela sama, nebo to tak o ní alespoň říkali, přestože na Šmídovně nikdo nebydlel sám a už vůbec ne v tom velkém sále, měla byt úplně v rohu, bez okna. Bylo jí něco přes čtyřicet a na těle se jí tvořily velké červené skvrny, které se rok od roku zvětšovaly, až překryly skoro celou Tonku. Chodil za ní jenom nejstarší syn Vožralýho Ambrože, co koktal a žádná ho nechtěla, ale tahle ženská ho vždycky pustila za zavěšenou deku, dělala to pro něj i pro sebe, aby si dokázala, že ještě není tak odporná, že na ni ještě chlap vleze. Stará Ambrožová ji neměla ráda a nadávala ji do kurev, přitom Tonka patřila mezi ty nejslušnější, tahala se jenom s jedním. Ten teď sedí na okně, odkud ráno táta vyhodil mámu, a zírá na rakev, jak ji nakládají na auto. Chtěl něco zavolat, ale zakoktal se tak mocně, že nedokázal říct ani první slovo věty na rozloučenou.

O pár oken dál hledí na ulici ti dva, co jim Šmídovňáci říkají Buzeranti, posadí na okno gramofon a pouští desku s písní „Když jsem kytici vázala“. Gramofon je majetek a kluci ho rádi ukazují, v neděli vyhrávají celé ulici a někteří Šmídovňáci vylezou ven, aby si zatančili, a občas to končí rvačkou. Buzeranti zpívají ve staroměstském kostele při mších a doma s gramofonem z okna, tak jako dnes. Mladýmu Ambrožovi tečou slzy a deska hraje pořád dokola, dokud auto s mrtvou Tonkou neodjede.

Během hodiny nejbližší sousedé vypořádali její pozůstalost, rozdělili si pár kusů nádobí a suroviny na vaření. Nadávali jen ti, na které zbylo Tončino oblečení a peřina – kdo ví, co to bylo za fleky, a těch se tady všichni bojí. Jen Mladej Ambrož se nebál a žádné se mu neudělaly, litují hlavně jeho. Za kým teď bude chudák chodit? Stará Ambrožová si myslí, že má synek utrum.

„Kdyby ses nudil, zajdi,“ zakřičí jeden z Buzerantů a Mladej Ambrož si odplivne tak nešikovně, že jeho sliny skončí na Adolfově rameni, když se s Karlosem a Josefem snaží prodrat davem k vratům Šmídovny. Chce začít křičet, ale utrápené oči nešťastného Ambrože mu to nedovolí.

Kluci se rozešli a Josefa už neviděli, protože se chtěl projet autem s mrtvou Tonkou a ještě se zblízka podívat na ty fleky, které každého děsily, a když kluci doma slyšeli, že se mají vyčůrat a jít spát, přitiskl se ke své

mámě a zavřel oči, aby se opět alespoň ve vzpomínkách vrátil k tomu poslednímu dni, kdy mámu viděl živou, kdy jí šly ve vodě od pusy bubliny vzduchu, jak něco říkala, ale on tomu už nerozuměl.

1930

1956

2017

Když Jenovefa leští kliky, chodí František na procházku. Nemůže vystát ten zápach, kterým jeho sestra zamoří celý byt. Nasadí klobouk, seběhne schody a vstoupí do blátivé Otakarovy ulice. Ten recept Jenovefě kdysi poradila maminka: smíchej vodu z kysaného zelí s popelem, moukou a octem. Kliky je potřeba udržovat lesklé, protože jediné tak vyniká krása mosazi, kázala maminka, a Jenovefa dvakrát ročně přeleští všechny kliky v celém bytě. Šestery dveře ve čtyřpokojovém bytě s koupelnou. Po zemi si posouvá zelený polštářek s výšivkou dvou holubiček, který jí chrání kolena, u každých dveří klečí jako při modlitbě, drhne a leští. Většinou u toho poslouchá gramofon, nedávno zakoupili nový, kufříkový značky His Master's Voice, ale dnes chce mít klid, pustila by si nejraději píseň tklivou, ale takovou by doma nejspíš nenašla.

Je to přesně rok. Na den přesně. To chodila domem a hledala maminku. S bratrem se vrátili z korza na náměstí. Zdrželi se, protože potkali bratrovy přátele

z reálky, a maminka tenkrát chtěla čistit kliky, nad tím ohrnoval nos nejen František, ale i Jenovefa, maminka to věděla a dopřála jim vycházky. „Tepleji se oblékněte, a Frantíku, dohlédni na Jenůfku, ať se s nikým nedává do řeči.“

„A kdo má dávat pozor na Frantíka?“ zeptala se Jenovefa a mrkla šibalsky na bratra. „O toho se nestrachuješ?“

„Ten už není ptáče,“ řekla maminka a to se v Jenovefě opět začala vařit krev, ten dvojí metr nenávidí. Přišli s Františkem na svět v tomhle bytě ve stejný den. Maminka rodila ve staré kuchyni, kde později zřídili koupelnu. Frantík vždycky mohl víc než Jenovefa, nad ním častěji mávali rukou s tím, že je to přece kluk, ten může občas trochu roštačit, ale děvče ne, od toho všichni očekávali větší pokoru, úctu, poslušnost a bohabojnost, to muselo vládnout dobrými mravy. Vždycky, když se dívka chtěla alespoň na chvíli podobat bratrovi, někdo se nad ni postavil a řekl: „Tak takhle ne, milé ptáče.“ Tedy tak to říkávala maminka. Tatínek by pravil: „*Genug, meine Liebe*.“ S otcem mluvili německy, ale od jeho smrti domácnosti Pumprlových vládla čeština.

„Ale maminko,“ namítla toho dne Jenovefa, maminka se ovšem hádat nechtěla. „V životě ti vždycky bude hrozit větší nebezpečí než bratrovi. Na to myslí za každé situace,“ ukončila matka hovor a nechala děti nastoupit před sebe, aby každého mohla políbit

na čelo. Jenovefa je stejně vysoká jako ona, František už ji přerostl. „Tak spánembohem, ptáčata.“

Jenovefa klečí u dveří do salonu, ze směsi zelí a octa jí pálí oči. Kam se Frantík vydal? Vzal klobouk a ani se nerozloučil. Dneska se mohl vydat leda dvěma směry. „Tak spánembohem, ptáčata.“ Ta rok stará slova jí rezonují v hlavě. Říkala jim tak od malička. Ptáčkové, ptáčci, ptáčata. Když byli nejmenší, seděli jí na klíně a ona je krmila jako ptačí maminka, z ruky pouštěla drobečky do jejich dětských úst. Někdy to dělával i tatínek. *Der Vater von Vögelchen*. Ten ale býval doma málokdy, coby finanční úředník se vracíval domů pozdě.

Většinou tu žila jen ptáčata s ptačí maminkou. Jako ptáčata pak běželi Frantík s Jenovefou za jeho rakví, špalír se táhl od Riegrovy ulice až na hřbitov svaté Otýlie a maminka je okřikovala, ať táhnou jako ptáci, které vidí přelétat ze Sadů někam k Josefáku čili Palačáku, pohromadě, žádný z nich nevybočuje, ctí jeden společný vítr, a ten je toho dne šlehal do tváře a pil jejich slzy. Teď je opět vnímá Jenovefa na své tváři, vrací se to pravidelně, jednou to přece musí odejít.

Ale vzpomínky jsou jako tažní ptáci, pravidelně se vracejí, a když jim člověk rozšlape hnízdo, začnou hned stavět nové.

Když se loni v září vrátili z korza, nemohli maminku najít. Že je něco špatně, pochopila Jenovefa hned. Necítila zápach vycídných klik. Proběhla celým bytem,

vykoukla z okna do ulice a pak do dvora. Tím jedním jediným oknem, kterým rodiče kontrolovali děti, když si hrály na malé zahradě. Věděli, že by nedokázaly odhrnout víko studny, že by na to děti neměly sílu. Vlastě jim tam nikdy nehrozilo nic.

Ale maminka to víko odsunout svedla.

Jenovefa do směsi kysaného zelí s popelem, moukou a octem každý rok přidává i pár svých těžkých slz. Co ji to napadlo, čistit kliky právě dnes? Bolí ji záda, musí se na chvíli narovnat. Urovná polštářek s holubičkami. Pohlédne na dveře, které otevírá zřídka. Ten zadní pokoj vždycky milovala, protože tam bylo nejvíc světla – má okno do ulice i zahrady. Už rok tam moc nechodí, nejen proto, že to byla ložnice rodičů, ale protože odtud viděla odhrnuté víko studny a máminy bledě modré střevíce s černou přezkou, vyzývavě odložené na trávníku, snad připravené pro dalšího člověka, který do nich vklouzne.

Když Jenovefa zavře oči, zase vidí maminku v té tmě, ty její vlasy, tančící ve vodě jako medúza.

Pohřbili ji vedle táty. Boty leží v krabici ve skříni. Po mámě zůstal deník, je v něm všechno o tátovi, jejím velkém trápení a marném životě, o dlouhých nocích s jejím stínem v okně, jediném s výhledem do dvora. František tenkrát deník zabavil se slovy, že je čas jít dál. Teď si do něj občas něco napíše a Jenovefa čas od času nakoukne, jeho poznámkám moc nerozumí, ale nevypadá to, že by chtěl jít v matčiných šlápějích, právě naopak: pokud něčemu porozuměla, byly to